Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

26 aprilie 2012*

„Directiva 93/13/CEE — Articolul 3 alineatele (1) și (3) — Articolele 6 și 7 — Contracte încheiate cu consumatorii — Clauze abuzive — Modificare unilaterală a clauzelor contractului de către vânzător sau de către furnizor — Acțiune în încetare formulată în interes public, în numele consumatorilor, de un organism desemnat de legislația națională — Constatarea caracterului abuziv al clauzei — Efecte juridice”

În cauza C-472/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Pest Megyei Bíróság (Ungaria), prin decizia din 25 august 2010, primită de Curte la 29 septembrie 2010, în procedura

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

împotriva

Invitel Távközlési Zrt,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii M. Safjan (raportor), A. Borg Barthet, J.-J. Kasel și doamna M. Berger, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, precum și de K. Szíjjártó și de Z. Tóth, în calitate de agenți;

— pentru guvernul spaniol, de F. Díez Moreno, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de G. Rozet și de K. Talabér-Ritz, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 6 decembrie 2011,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: maghiara.

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 3 alineatele (1) și (3) și a articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273, denumită în continuare „directiva”), precum și a punctului 1 litera (j) și a punctului 2 litera (d) din anexa la această directivă.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei acțiuni în interes public formulate de Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (Oficiul Național pentru Protecția Consumatorilor, denumit în continuare „NFH”) împotriva Invitel Távközlési Zrt (denumită în continuare „Invitel”), referitoare la folosirea de către aceasta din urmă a unor clauze pretins abuzive în cadrul contractelor încheiate cu consumatorii.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 În al douăzecilea considerent al directivei se afirmă:

„întrucât contractele ar trebui redactate într-un limbaj clar și inteligibil, iar consumatorului ar trebui să i se ofere posibilitatea de a analiza toate clauzele [...]”.

4 Potrivit articolului 1 din directivă:

„[...]

(2) Dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii […]”

5 Articolul 3 din directivă prevede:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

[...]

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive.”

6 Potrivit articolului 4 din aceeași directivă:

„(1) Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau al remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.”

7 Articolul 5 din directivă prevede:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. [...]”

8 În articolul 6 din directivă se afirmă:

„(1) Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.

[...]”

9 Articolul 7 din directivă are următorul cuprins:

„(1) Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.

(2) Mijloacele menționate la alineatul (1) cuprind dispozițiile în conformitate cu care persoanele sau organizațiile care au, în temeiul legislației interne, un interes legitim în protecția consumatorilor pot introduce o acțiune în justiție sau în fața organismelor administrative competente, în conformitate cu legislația internă în cauză, pentru a obține o decizie care să stabilească dacă clauzele contractuale elaborate pentru a fi utilizate în general sunt abuzive, astfel încât să poată aplica mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea acestor clauze în continuare.

(3) Cu respectarea legislației interne, acțiunile menționate la alineatul (2) pot fi îndreptate, separat sau în ansamblu, împotriva unui număr de vânzători sau furnizori din același sector economic sau împotriva asociațiilor acestora care utilizează sau recomandă utilizarea acelorași clauze contractuale generale sau a unor clauze similare.”

10 Potrivit articolului 8 din directivă:

„Statele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție.”

11 Anexa la directivă enumeră clauzele menționate la articolul 3 alineatul (3) din aceasta:

„1. Clauzele care au ca obiect sau ca efect:

[...]

(j) autorizarea vânzătorului sau furnizorului să modifice unilateral clauzele contractului, fără a avea un motiv întemeiat care să fie precizat în contract;

[...]

(l) prevederea ca prețul bunurilor să fie stabilit în momentul livrării sau acordarea posibilității unui vânzător de bunuri sau unui furnizor de servicii să crească prețul acestora fără să îi acorde cumpărătorului, în ambele cazuri, dreptul corespondent de a anula contractul în cazul în care prețul final este prea ridicat în comparație cu prețul convenit la încheierea contractului;

[...]

2. Domeniul de aplicare al literelor (g), (j) și (l)

[…]

(b) […]

[…] litera (j) nu aduce atingere clauzelor în temeiul cărora un vânzător sau furnizor își rezervă dreptul de a modifica unilateral clauzele unui contract cu durată nedeterminată, cu condiția ca acesta să aibă obligația de a-l informa pe consumator cu un preaviz rezonabil și ca consumatorul să aibă libertatea de a rezilia contractul.

[...]

(d) Litera (l) nu aduce atingere clauzelor de indexare a prețurilor, în cazurile în care acestea sunt conforme cu legea, cu condiția ca metoda în conformitate cu care variază prețurile să fie descrisă în mod explicit."

Dreptul național

12 Articolul 209 din Codul civil prevede:

„1. O clauză contractuală generală sau o clauză din cadrul unui contract încheiat cu consumatorii care nu a fost negociată în mod individual este abuzivă în cazul în care stabilește în mod unilateral și nejustificat, cu încălcarea cerințelor care decurg din principiul bunei-credințe și din principiul echității, drepturile și obligațiile părților izvorâte din contract într-un mod care îl dezavantajează pe cocontractantul părții care a impus respectiva clauză contractuală.

[...]"

13 Potrivit articolului 209/A din Codul civil:

„1. Partea prejudiciată poate contesta clauzele abuzive care figurează în contract în calitate de condiții generale ale contractului.

2. Sunt nule clauzele abuzive care figurează în contractele încheiate cu consumatorii în calitate de condiții generale ale contractului sau cele care au fost stabilite de vânzător sau de furnizor în mod unilateral, în prealabil și în lipsa unei negocieri individuale. Nulitatea nu poate fi invocată decât în interesul consumatorului."

14 Articolul 209/B din Codul civil prevede:

„1. Declararea, în conformitate cu articolul 209/A alineatul 2, a nulității unei clauze abuzive care figurează, în calitate de condiție generală a contractului, într-un contract încheiat cu consumatorii poate fi de asemenea solicitată în fața instanței de un organism stabilit prin intermediul unei norme speciale. Declararea de către instanță a nulității clauzei abuzive produce efecte cu privire la toate persoanele care au încheiat un contract cu vânzători sau furnizori care aplică respectiva clauză.

2. Organismul stabilit prin intermediul normei speciale poate solicita de asemenea să fie declarată abuzivă o condiție generală a unui contract care a fost redactată în scopul încheierii de contracte cu consumatorii și care a fost făcută publică, chiar dacă nu a fost încă utilizată.

3. În cazul în care instanța constată, în cadrul procedurii prevăzute la alineatul 2, că condiția generală în litigiu este abuzivă, o declară nulă pentru cazul în care va fi utilizată (în viitor), cu efecte față de toate persoanele care vor încheia contracte cu vânzătorii sau furnizorii care au făcut publică respectiva clauză. Toate persoanele care utilizează clauza contractuală abuzivă trebuie să îndeplinească cerințele formulate de consumatori în temeiul hotărârii. De asemenea, hotărârea pronunțată de instanță trebuie să interzică tuturor vânzătorilor sau furnizorilor care au făcut publică condiția generală abuzivă a contractului utilizarea acesteia.

[...]"

15 În conformitate cu articolul 39 din Legea CLV din 1997 privind protecția consumatorilor:

„1. Autoritatea pentru protecția consumatorilor, organismul social care reprezintă interesele consumatorilor, sau Ministerul Public poate iniția împotriva persoanelor a căror activitate nelegală afectează un număr mare de consumatori sau cauzează un prejudiciu considerabil o procedură pentru apărarea acestor consumatori sau pentru repararea prejudiciului cauzat. Această procedură poate fi inițiată și în cazul în care nu este posibilă stabilirea identității consumatorilor care au suferit prejudiciul.

[...]"

16 Potrivit articolului 132 din Legea C din 2003 privind comunicațiile electronice:

„1. Regulile referitoare la încheierea contractului de abonament se aplică în cazul modificării fiecărui contract de abonament. Condițiile generale ale contractului pot permite ca modificarea fiecărui contract de abonament să se efectueze în conformitate cu dispozițiile alineatului 2.

2. Prestatorul de servicii nu poate modifica unilateral contractul de abonament decât în următoarele cazuri:

a) în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de fiecare contract de abonament sau condițiile generale ale contractului, dacă modificarea nu implică nicio modificare substanțială a condițiilor contractului, în măsura în care legea sau reglementarea referitoare la comunicațiile electronice nu prevede altfel,

b) în cazul în care modificarea este justificată de o schimbare a legislației sau de o decizie a autorităților

sau

c) în cazul în care modificarea este justificată de o schimbare substanțială a situației de fapt.

3. Constituie o modificare substanțială o schimbare referitoare la condițiile care trebuie îndeplinite pentru a beneficia de serviciu sau la indicatorii care corespund unui obiectiv de calitate.

4. În cazul în care are posibilitatea să modifice unilateral condițiile generale ale contractului în cazurile stabilite de acestea, prestatorul de servicii este obligat să informeze abonații cu privire la modificare, în condițiile stabilite de prezenta lege, cu respectarea unui preaviz de cel puțin 30 de zile înainte ca respectiva modificare să își producă efectele; prestatorul de servicii are de asemenea obligația de a informa abonații cu privire la condițiile aplicabile posibilității de reziliere care rezultă ca urmare a modificării. Într-un astfel de caz, abonatul are dreptul să rezilieze cu efect imediat contractul în termen de 8 zile de la trimiterea notificării privind modificarea.

5. În cazul în care modificarea conține prevederi defavorabile abonatului, acesta are dreptul să rezilieze contractul de abonament, fără alte consecințe juridice, în termen de 15 zile de la momentul notificării menționate. Cu toate acestea, abonatul nu poate rezilia contractul de abonament în cazul în care și-a asumat obligația de a utiliza serviciul pentru o perioadă determinată, dacă a încheiat contractul având în vedere avantajele rezultate din acesta și dacă modificarea nu afectează avantajele obținute. În cazul în care modificarea afectează avantajele obținute și abonatul reziliază contractul de abonament, prestatorul de servicii nu poate cere ca abonatul să plătească valoarea avantajului corespunzătoare perioadei ulterioare rezilierii contractului.

[…]"

Acțiunea principală și întrebările preliminare

17 NFH contestă, în cadrul unei acțiuni în interes public, practica societății Invitel de a cere, în cadrul contractelor pe durată determinată cunoscute sub numele de „contracte de fidelitate" și ulterior încheierii acestora, ca consumatorul să suporte costuri care nu fuseseră inițial convenite de către părți.

18 Astfel cum reiese din dosar, Invitel, în calitate de operator de telefonie fixă, a introdus în condițiile generale ale contractelor (denumite în continuare „CG"), în vigoare începând cu 1 ianuarie 2008, o clauză care prevedea „cheltuieli de mandat", reprezentate de costurile aplicate în cazul plății facturilor prin mandat poștal. Potrivit respectivei clauze, „în cazul în care abonatul plătește factura prin mandat poștal, prestatorul de servicii are dreptul să factureze costurile suplimentare rezultate (precum costurile poștale)". În plus, CG nu conțineau nicio dispoziție care să precizeze modul în care erau calculate aceste cheltuieli de mandat.

19 NFH a primit numeroase plângeri din partea consumatorilor, pe baza cărora a considerat că clauza care figura în CG menționată la punctul precedent era abuzivă în sensul articolului 209 din Codul civil. Întrucât Invitel a refuzat să modifice această clauză, NFH a sesizat Pest Megyei Bíróság solicitând ca acesta să declare nulitatea clauzei contestate, ca urmare a caracterului abuziv al acesteia, și să dispună rambursarea automată și retroactivă a sumelor percepute în mod nejustificat de la abonați, facturate drept „cheltuieli de mandat". Instanța sesizată a considerat însă că soluționarea litigiului depindea de interpretarea unor dispoziții ale dreptului Uniunii.

20 În aceste condiții, Pest Megyei Bíróság a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 6 alineatul (1) din directivă […] poate fi interpretat în sensul că o clauză contractuală abuzivă nu creează obligații pentru consumator în cazul în care un organism legal desemnat și autorizat în acest sens solicită, în numele consumatorilor, prin intermediul unei acțiuni în interes public (*actio popularis*), declararea nulității respectivei clauze abuzive care figurează într-un contract încheiat cu consumatorii?

În cazul formulării unei acțiuni în interes public, în situația în care este pronunțată o hotărâre în favoarea unor consumatori care nu sunt parte în proces sau în care se interzice utilizarea unei condiții generale a contractului abuzive, articolul 6 alineatul (1) din directivă […] poate fi interpretat în sensul că respectiva clauză abuzivă care figurează în contractele încheiate cu consumatorii nu creează obligații pentru niciunul dintre consumatorii afectați și nici pentru viitor, astfel încât instanța trebuie să aplice din oficiu consecințele juridice corespunzătoare?

2) Articolul 3 alineatul (1) din directivă […] coroborat cu punctul 1 litera (j) și cu punctul 2 litera (d) din anexa la directivă, aplicabilă în conformitate cu articolul 3 alineatul (3) din aceasta, poate fi interpretat în sensul că, în cazul în care vânzătorul sau furnizorul prevede o modificare

unilaterală a condițiilor contractuale fără a descrie în mod explicit metoda în conformitate cu care variază prețurile și fără a preciza în contract un motiv întemeiat pentru aceasta, clauza contractuală respectivă este abuzivă *ipso iure*?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua întrebare

21 Prin intermediul celei de a doua întrebări, care trebuie analizată mai întâi, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în raport cu punctul 1 litera (j) și cu punctul 2 litera (d) din anexa la directivă, articolul 3 alineatele (1) și (3) din aceasta trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care un vânzător sau un furnizor prevede, într-o clauză care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii, o modificare unilaterală a costurilor aferente serviciului care trebuie furnizat, fără a descrie însă în mod explicit modalitatea în care sunt stabilite respectivele costuri și fără a indica un motiv întemeiat pentru această modificare, respectiva clauză este abuzivă.

22 În această privință, este important de amintit că sunt de competența Curții interpretarea noțiunii „clauză abuzivă", menționată la articolul 3 alineatul (1) din directivă și în anexa la aceasta, precum și criteriile pe care instanța națională poate sau trebuie să le aplice la examinarea unei clauze contractuale în raport cu dispozițiile directivei, având-se în vedere că este de competența instanței menționate să se pronunțe, ținând cont de aceste criterii, asupra calificării concrete a unei clauze contractuale specifice în funcție de împrejurările proprii fiecărei spețe (Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, Rep., p. I-10847, punctul 44). Rezultă că, în cadrul răspunsului său, Curtea trebuie să se limiteze la a oferi instanței de trimitere indicații de care aceasta din urmă trebuie să țină seama pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei în discuție.

23 În conformitate cu articolul 4 alineatul (2) din directivă, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau al remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil. Această excludere nu se poate însă aplica în cazul unei clauze referitoare la un mecanism de modificare a costului serviciilor care trebuie furnizate consumatorului.

24 În ceea ce privește o clauză contractuală care prevede o modificare a costului total al serviciului care trebuie furnizat consumatorului, este necesar să se sublinieze că, în raport cu punctul 1 literele (j) și (l) și cu punctul 2 literele (b) și (d) din anexa la directivă, trebuie în special să fie indicată metoda în conformitate cu care variază respectivul cost sau motivul acestei variații, consumatorul având dreptul să pună capăt contractului.

25 Anexa menționată, la care face trimitere articolul 3 alineatul (3) din directivă, nu conține decât o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive (a se vedea Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, Rep., p. I-4713, punctele 37 și 38, Hotărârea VB Pénzügyi Lízing, citată anterior, punctul 42, precum și Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovosť, C-76/10, Rep., p. I-11557, punctele 56 și 58).

26 Chiar dacă caracterul abuziv al unei clauze în litigiu nu poate fi stabilit în mod automat numai pe baza conținutului anexei în cauză, acesta din urmă constituie totuși un element esențial pe care se poate întemeia aprecierea instanței competente cu privire la caracterul abuziv al acestei clauze. În speță, analiza dispozițiilor anexei la directivă, menționate la punctul 24 din prezenta hotărâre, permite să se constate că, în vederea aprecierii caracterului abuziv al unei clauze precum cea în discuție în acțiunea

principală, este pertinent în special aspectul dacă erau specificate metoda în conformitate cu care variază costurile aferente serviciului care trebuie furnizat sau motivele acestei variații și dacă consumatorii aveau dreptul să pună capăt contractului.

27 În plus, pe de o parte, astfel cum reiese din cuprinsul celui de al douăzecilea considerent al directivei menționate, consumatorul trebuie să aibă efectiv ocazia de a analiza toate clauzele care figurează în CG și consecințele respectivelor clauze. Pe de altă parte, obligația de a formula clauzele într-un limbaj clar și inteligibil este prevăzută la articolul 5 din directivă.

28 În consecință, în contextul aprecierii caracterului „abuziv” în sensul articolului 3 din directivă, prezintă o importanță esențială posibilitatea consumatorului de a prevedea, pe baza unor criterii clare și inteligibile, modificările CG pe care le poate efectua un vânzător sau un furnizor în ceea ce privește costurile aferente serviciului care trebuie furnizat.

29 Atunci când anumite aspecte ale metodei în conformitate cu care variază costurile aferente serviciului care trebuie furnizat sunt specificate de actele cu putere de lege sau de normele administrative obligatorii în sensul articolului 1 alineatul (2) din directivă sau atunci când respectivele acte prevăd dreptul consumatorului de a pune capăt contractului, este esențial ca respectivul consumator să fie informat de vânzător sau de furnizor cu privire la aceste acte.

30 Este de competența instanței naționale care se pronunță în cadrul procedurii în încetare, inițiată în interes public, în numele consumatorilor, de un organism desemnat de legislația națională, să aprecieze, în raport cu articolul 3 alineatele (1) și (3) din directivă, caracterul abuziv al unei clauze precum cea în discuție în acțiunea principală. În cadrul acestei aprecieri, instanța menționată va trebui să verifice în special dacă, în lumina tuturor clauzelor care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii din care face parte clauza în litigiu, precum și a legislației naționale care prevede drepturile și obligațiile care s-ar putea adăuga celor prevăzute de CG în cauză, sunt specificate într-un limbaj clar și inteligibil metoda în conformitate cu care variază costurile aferente serviciului care trebuie furnizat sau motivele acestei variații și, după caz, dacă consumatorii au dreptul să pună capăt contractului.

31 Ținând seama de considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că este de competența instanței naționale care se pronunță în cadrul procedurii în încetare, inițiată în interes public, în numele consumatorilor, de un organism desemnat de legislația națională, să aprecieze, în raport cu articolul 3 alineatele (1) și (3) din directivă, caracterul abuziv al unei clauze care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii prin care un vânzător sau un furnizor prevede o modificare unilaterală a costurilor aferente serviciului care trebuie furnizat, fără a descrie însă în mod explicit modalitatea în care sunt stabilite respectivele costuri și fără a indica un motiv întemeiat pentru această modificare. În cadrul acestei aprecieri, instanța menționată va trebui să verifice în special dacă, în lumina tuturor clauzelor care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii din care face parte clauza în litigiu, precum și a legislației naționale care prevede drepturile și obligațiile care s-ar putea adăuga celor prevăzute de CG în cauză, sunt specificate într-un limbaj clar și inteligibil metoda în conformitate cu care variază costurile aferente serviciului care trebuie furnizat sau motivele acestei variații și, după caz, dacă consumatorii au dreptul să pună capăt contractului.

Cu privire la prima întrebare

32 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească, pe de o parte, dacă articolul 6 alineatul (1) din directivă coroborat cu articolul 7 alineatele (1) și (2) din aceasta trebuie interpretat în sensul că nu se opune posibilității ca constatarea nulității unei clauze abuzive care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii, efectuată în cadrul unei acțiuni în încetare, menționată la articolul 7 din directivă, formulate împotriva unui vânzător sau a unui furnizor în interes public și în numele consumatorilor de un organism desemnat de legislația

națională, să producă, în conformitate cu această legislație, efecte față de toți consumatorii care au încheiat un contract căruia îi sunt aplicabile aceleași CG, inclusiv față de persoanele care nu erau părți la procedura în încetare, și, pe de altă parte, dacă instanțele naționale sunt obligate, și în viitor, să stabilească din oficiu toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea nulității.

33 Pentru a răspunde la prima parte a acestei întrebări, este important să fie amintit, cu titlu introductiv, că sistemul de protecție pus în aplicare prin directivă se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce la adeziunea la condițiile redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič, C-453/10, punctul 27 și jurisprudența citată).

34 În ceea ce privește acțiunile care implică un consumator individual, Curtea a stabilit că, având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din directivă obligă statele membre să prevadă că o clauză abuzivă „nu creează obligații pentru consumator, în condițiile stabilite de legislațiile naționale”. După cum rezultă din jurisprudență, este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (Hotărârea Pereničová și Perenič, citată anterior, punctul 28 și jurisprudența citată).

35 În ceea ce privește acțiunile în încetare formulate în interes public, precum cea în discuție în acțiunea principală, trebuie subliniat că, deși directiva nu urmărește să armonizeze sancțiunile aplicabile în cazul unei recunoașteri a caracterului abuziv al unei clauze în cadrul respectivelor acțiuni, articolul 7 alineatul (1) din directivă obligă totuși statele membre să se asigure că există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

36 Astfel cum reiese din cuprinsului alineatului (2) al acestei dispoziții, mijloacele sus-menționate includ posibilitatea ca persoanele sau organizațiile care au un interes legitim în protecția consumatorilor să introducă o acțiune în justiție pentru a se stabili dacă clauzele elaborate pentru a fi utilizate în general sunt abuzive și să obțină, în acest caz, interzicerea lor (a se vedea Hotărârea din 24 ianuarie 2002, Comisia/Italia, C-372/99, Rec., p. I-819, punctul 14).

37 În această privință, este important de adăugat că caracterul preventiv și scopul de descurajare al acțiunilor în încetare, precum și independența lor față de orice conflict individual concret determină posibilitatea exercitării unor astfel de acțiuni chiar dacă clauzele a căror interzicere este cerută nu ar fi fost utilizate în contracte specifice (a se vedea Hotărârea Comisia/Italia, citată anterior, punctul 15).

38 Realizarea efectivă a scopului menționat necesită, astfel cum a subliniat în esență avocatul general la punctul 51 din concluzii, ca clauzele din CG ale contractelor încheiate cu consumatorii care au fost declarate abuzive în cadrul unei acțiuni în încetare îndreptate împotriva vânzătorului sau a furnizorului implicat, precum cea în discuție în acțiunea principală, să nu fie obligatorii nici pentru consumatorii care sunt parte la procedura în încetare, nici pentru cei care au încheiat cu acest vânzător sau furnizor un contract căruia i se aplică aceleași CG.

39 În acțiunea principală, legislația națională prevede că declararea de către o instanță a nulității unei clauze abuzive care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii se aplică oricărui consumator care a încheiat un contract cu un vânzător sau cu un furnizor care utilizează respectiva clauză. Astfel cum reiese din elementele cuprinse în dosarul acțiunii principale, obiectul litigiului privește utilizarea de către operatorul economic în cauză a unor condiții generale care conțin clauza contestată în cadrul unor contracte încheiate cu mai mulți consumatori. În această privință, este

important să se constate că, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 57-61 din concluzii, o legislație națională precum cea menționată în cadrul prezentului punct îndeplinește cerințele articolului 6 alineatul (1) coroborat cu articolul 7 alineatele (1) și (2) din directivă.

40 Astfel, aplicarea sancțiunii nulității unei clauze abuzive în raport cu toți consumatorii care au încheiat un contract căruia i se aplică aceleași CG garantează că respectiva clauză nu este obligatorie pentru acești consumatori, fără a exclude însă alte tipuri de sancțiuni adecvate și eficiente prevăzute de legislațiile naționale.

41 În ceea ce privește a doua parte a primei întrebări, referitoare la consecințele pe care trebuie să le stabilească instanțele naționale ca urmare a constatării, în cadrul unei acțiuni în încetare, a caracterului abuziv al unei clauze care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii, trebuie amintit încă de la început că posibilitatea instanței naționale de a examina din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale reprezintă un mijloc adecvat pentru a contribui la realizarea obiectivului prevăzut la articolul 7 din directivă (a se vedea Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Rec., p. I-10421, punctul 27 și jurisprudența citată). Natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția garantată de directivă consumatorilor justifică, în plus, obligația instanței menționate de a analiza din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale (a se vedea Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 38).

42 Instanțele naționale care constată caracterul abuziv al unei clauze din cadrul CG sunt obligate, în temeiul articolului 6 alineatul (1) din directivă, să deducă toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului național pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumatori (a se vedea Hotărârea Pereničová și Perenič, citată anterior, punctul 30 și jurisprudența citată).

43 Prin urmare, în cazul în care caracterul abuziv al unei clauze care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii a fost constatat în cadrul unei acțiuni în încetare precum cea în discuție în acțiunea principală, instanțele naționale sunt obligate, și în viitor, să stabilească din oficiu toate consecințele prevăzute de dreptul național care decurg din această constatare pentru ca respectiva clauză să nu creeze obligații pentru consumatorii care au încheiat un contract căruia i se aplică aceleași CG.

44 Având în vedere aceste considerații, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (1) din directivă coroborat cu articolul 7 alineatele (1) și (2) din aceasta trebuie interpretat în sensul că:

— nu se opune posibilității ca constatarea nulității unei clauze abuzive care figurează în CG ale contractelor încheiate cu consumatorii, efectuată în cadrul unei acțiuni în încetare, menționată la articolul 7 din directivă, formulate împotriva unui vânzător sau a unui furnizor în interes public și în numele consumatorilor de un organism desemnat de legislația națională, să producă, în conformitate cu această legislație, efecte față de toți consumatorii care au încheiat cu respectivul vânzător sau furnizor un contract căruia îi sunt aplicabile aceleași CG, inclusiv față de consumatorii care nu erau părți la procedura în încetare;

— în cazul în care caracterul abuziv al unei clauze din CG a fost constatat în cadrul unei astfel de proceduri, instanțele naționale sunt obligate, și în viitor, să stabilească din oficiu toate consecințele prevăzute de dreptul național care decurg din această constatare pentru ca respectiva clauză să nu creeze obligații pentru consumatorii care au încheiat cu respectivul vânzător sau furnizor un contract căruia i se aplică aceleași CG.

Cu privire la cheltuielile de judecată

45 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Este de competența instanței de trimitere care se pronunță în cadrul procedurii în încetare, inițiată în interes public, în numele consumatorilor, de un organism desemnat de legislația națională, să aprecieze, în raport cu articolul 3 alineatele (1) și (3) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, caracterul abuziv al unei clauze care figurează în condițiile generale ale contractelor încheiate cu consumatorii prin care un vânzător sau un furnizor prevede o modificare unilaterală a costurilor aferente serviciului care trebuie furnizat, fără a descrie însă în mod explicit modalitatea în care sunt stabilite respectivele costuri și fără a indica un motiv întemeiat pentru această modificare. În cadrul acestei aprecieri, instanța menționată va trebui să verifice în special dacă, în lumina tuturor clauzelor care figurează în condițiile generale ale contractelor încheiate cu consumatorii din care face parte clauza în litigiu, precum și a legislației naționale care prevede drepturile și obligațiile care s-ar putea adăuga celor prevăzute de condițiile generale în cauză, sunt specificate într-un limbaj clar și inteligibil metoda în conformitate cu care variază costurile aferente serviciului care trebuie furnizat sau motivele acestei variații și, după caz, dacă consumatorii au dreptul să pună capăt contractului.**

2) **Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 coroborat cu articolul 7 alineatele (1) și (2) din aceasta trebuie interpretat în sensul că:**

   — **nu se opune posibilității ca constatarea nulității unei clauze abuzive care figurează în condițiile generale ale contractelor încheiate cu consumatorii, efectuată în cadrul unei acțiuni în încetare, menționată la articolul 7 din directivă, formulate împotriva unui vânzător sau a unui furnizor în interes public și în numele consumatorilor de un organism desemnat de legislația națională, să producă, în conformitate cu această legislație, efecte față de toți consumatorii care au încheiat cu respectivul vânzător sau furnizor un contract căruia îi sunt aplicabile aceleași condiții generale, inclusiv față de consumatorii care nu erau părți la procedura în încetare;**

   — **în cazul în care caracterul abuziv al unei clauze din condițiile generale ale contractelor a fost constatat în cadrul unei astfel de proceduri, instanțele naționale sunt obligate, și în viitor, să stabilească din oficiu toate consecințele prevăzute de dreptul național care decurg din această constatare pentru ca respectiva clauză să nu creeze obligații pentru consumatorii care au încheiat cu respectivul vânzător sau furnizor un contract căruia i se aplică aceleași condiții generale.**

Semnături